

University of Groningen

Portret

Bosscher, Natascha

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2011

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Bosscher, N. (2011). *Portret: Inburgeren in Oude Pekela*. s.n.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Oude Pekela Het is maar een dorp met 13054 inwoners¹, maar veel mensen komt dit plaatsje in het Noorden van het land bekend voor; het is namelijk uitgeroepen door het weekblad Elsevier² als de slechtste gemeente van Nederland. Vervolgens waren de Pekelders (in de volksmond ook wel 'roegbaaiers' oftewel 'ruig volk' genoemd) in rep en roer. Rutger van geenstijl.tv³ speelde hierop in en ging de straat op om de Pekelders aan het woord te laten. Dit resulteerde in een lachwekkende interview-reeks die op dit moment maar liefst 60046 keer is bekeken op youtube.nl⁴. Bekéken, maar verstaan is nog maar de vraag; zes van de dertien geïnterviewden spraken namelijk dialect. Daarnaast is Oude Pekela vaak in het nieuws geweest, omdat er commotie ontstond rond de komst van een asielzoekerscentrum. Deze combinatie van de onderwerpen waarmee dit dorp de afgelopen jaren in het nieuws is geweest, riep bij mij veel vragen op. Wat voor invloed heeft het dialect op het leren van de Nederlandse taal voor deze asielzoekers? Kunnen zij zowel Nederlands als dialect spreken? Wat is hun mening over het dialect? Om antwoorden op deze en vele andere vragen te krijgen, heb ik een bezoek gebracht aan de familie Skalušević; een familie uit Kroatië die nu in Oude Pekela woont.

het dorp die al voor de komst van het centrum hun stem lieten horen.⁶

Sinds de opening van het AZC waren er al veel kleine relletjes tussen de asielzoekers en de dorpsbewoners geweest en op 1 mei 2001 escaleerde dit. Tientallen jongeren hadden het plan om in de avond het centrum te bestormen, waarop tientallen asielzoekers op hun beurt weer de dorpingen te lijf wilden gaan. Het resulteerde in een veldslag, waarbij de Mobiele Eenheid zelfs moest uitrukken om de rust weer te laten keren⁷. Om de situatie te verbeteren heeft de gemeente vervolgens verschillende plannen uitgevoerd om de asielzoekers en de Pekelders dichterbij elkaar te laten komen. Zo werden er gemengde werkgroepen samengesteld en een open dag op het asielzoekerscentrum georganiseerd. Ondanks dat nog niet iedereen even tevreden is over de aanwezigheid van het opvangcentrum, zo komt ook uit één van de interviews van Rutger weer naar voren³, hebben er geen grote rellen meer plaatsgevonden.

Het resulteerde in een veldslag, waarbij de Mobiele Eenheid zelfs moest uitrukken om de rust weer te laten keren

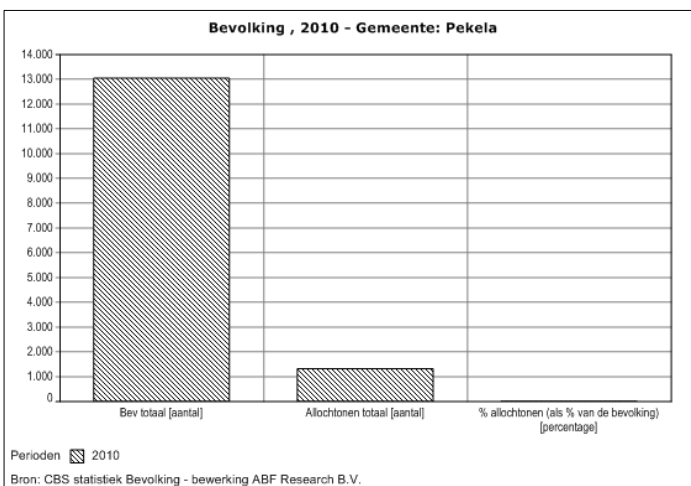
In de gemeente Pekela wonen op dit moment in totaal 1328 allochtonen¹. Het Centraal Bureau van de Statistiek definieert allochtonen als personen waarvan ten minste één van de ouders in het buitenland is geboren⁸. Iets meer dan 10% van de inwoners van de gemeente bestaat dus uit allochtonen. In het AZC worden in totaal 450 asielzoekers opgevangen. In 2009 werd dit aantal nog tijdelijk uitgebreid met 250 plaatsen⁹. Daarnaast hebben ook veel asielzoekers in Pekela en omgeving een huurhuis aangeboden gekregen. Zo ook de familie Skalušević, die in 2008 na een langdurig verblijf in vele opvangcentra hun huisje in Pekela konden betrekken.

Het AZC in opmars

Oude Pekela is een van oorsprong veenkoloniaal dorp dat samen met het zuidelijker gelegen Nieuwe Pekela en Boven Pekela de gemeente Pekela vormt. Deze gemeente is

Figuur 1- AZC Oude Pekela ontstaan in 1600 en bevindt zich in het Noordoosten van de provincie Groningen⁵. In maart 2001 is dichtbij het winkelcentrum en sportcentrum van Oude Pekela een asielzoekerscentrum geplaatst. Dit is niet zonder horten of stoten gegaan. Er waren veel tegenstanders van een AZC in

Tabel 1 - Bevolking, 2010 Gemeente: Pekela¹

- <http://pekela.incijsers.nl/>
- <http://www.elsevier.nl/web/10237875/Nieuws/Nederland/ElsevierNaarden-beste-plek-van-Nederland.htm>
- <http://www.geenstijl.nl/>
- <http://www.youtube.com/watch?v=PBWzBxy6gjY>
- http://nl.wikipedia.org/wiki/Oude_Pekela

- http://www.prachtigpekela.nl/volledig_artikel.php?pid=849
- http://www.wikepekela.nl/doku.php?id=asielzoekerscentrum_oude_pekela
- <http://gemeente.incijsers.nl/info/CbsAll.html#all>
- <http://nos.nl/video/36064-pekela-vangt-extra-asielzoekers-op.html>

De familie Skalušević naar Nederland

Miloika, Derjerk en hun 5-jarige dochter Johanna kwamen op 10 januari 1999 aan in Nederland. In hun woonplaats in Kroatië, het voormalig Joegoslavië, woedde al vele jaren de Joegoslavische burgeroorlog, waardoor de situatie er onleefbaar was geworden. De familie heeft het er zolang mogelijk volgehouden, omdat ze constant maar hoopten dat het gauw afgelopen zou zijn en er betere tijden aan zouden breken.

In 1994 kwam de grootste stroom van mensen uit het Joegoslavische gebied naar Nederland voor opvang. Door deze stroom bereikte het aantal mensen die asiel aanvroegen dat jaar een recordaantal van 50.000. Zij kregen een tijdelijke 'onthemmenstatus', wat inhield dat ze buiten de asielprocedure zouden blijven. Er werd verwacht dat ze direct weer zouden terugkeren, wanneer de rust in hun land was hersteld. Het duurde echter lang voor de oorlog voorbij was en op de laatste stroom Kosovaren na, zijn vrijwel alle asielzoekers in Nederland gebleven¹⁰.

De grote stroom zorgde ook voor enorm ruimtegebrek bij de opvangcentra, waardoor sommige mensen zelfs in tenten in het maïsveld moesten slapen. Dit gebeurde de familie Skalušević gelukkig niet. Wel werden ze van het ene naar het andere opvangcentra gestuurd. Ze arriveerden eerst in Luttelgeest, waar ze 5 maanden konden verblijven. Daarna kwamen ze in de provincie Groningen terecht. De familie verbleef 3 jaar in het AZC van Bellingwolde en 4 jaar in het AZC van Winschoten. Daarna was er een huurhuis in Pekela beschikbaar. Ze waren daar erg blij mee, na zeven en een half

jaar hadden ze eindelijk weer een eigen plekje voor hun gezin. Ze wonen er nu al drie en een half jaar. Miloika en Derjerk hebben inmiddels ook twee zonen van 10 en 2 jaar oud.

Foto 1: Hun huurhuis in Oude Pekela.

De moedertaal uitgelegd

De moedertaal van Miloika, Derjerk en Johanna is het Servo-Kroatisch. Dit was de hoofdtal in Kroatië, maar ook in de omliggende landen; [Servië](#), [Bosnië en Herzegovina](#) en [Montenegro](#)¹¹. Johanna legt uit dat ze in al deze landen ongeveer dezelfde taal spreken, maar dan net een beetje anders. Het Servo-Kroatisch is een mengvorm van de verschillende talen, die daardoor fungeert als 'lingua franca'. De verschillende talen in dit gebied zou je dus kunnen vergelijken met de verschillende dialecten in Nederland; we

kunnen over het algemeen elkaars dialecten prima begrijpen en het Algemeen Beschaafd Nederlands is onze 'lingua franca'. Door deze vergelijking kwam in het begin van het interview het onderwerp 'dialecten' al naar voren, waar later nog dieper op in zal worden gegaan.

Afbeelding 2: Het blauwe gedeelte is het Servo-kroatisch taalgebied.¹¹

De tweede taalverwerving

Johanna werd bij aankomst in Luttelgeest in groep 1 van een reguliere basisschool geplaatst. Met haar 5 jaar was ze één jaar ouder dan de andere kinderen in haar klas. Het plaatsen van asielzoekers op reguliere Nederlandse scholen was in die periode gebruikelijk. Dit wordt ook wel de onderdompelingsmethode genoemd¹². Het idee is dat deze kinderen snel Nederlands leren, wanneer ze als het ware worden 'ondergedompeld' in het Nederlands, oftewel niks anders krijgen aangeboden dan het Nederlands. Om allerlei redenen werd er al snel besloten dat er ander beleid nodig was en werden er speciale scholen opgericht voor asielzoekerskinderen. In Bellingwolde ging Johanna naar één van deze scholen. Naast de normale basisschool was een gebouw geplaatst voor kinderen van het AZC. Hier volgde zij groep drie tot en met vijf. In Winschoten werd zij geplaatst op een gewone basisschool, omdat zij de taal inmiddels voldoende beheerste. Ze moest wel groep vijf overdoen, om te voorkomen dat ze door het 'wennen' aan deze school een leerachterstand op zou lopen. Maar Johanna bleek een uitstekende leerling te zijn en ze mocht zelfs naar het gymnasium. Ze zit nu in de vierde klas van het Dollard College in Winschoten en haalt buitengewoon goede cijfers. Wanneer ik haar erna vraag, beaamt ze vrij bescheiden dat het inderdaad wel lekker gaat. Daarnaast geeft ze aan dat het wel heel hard werken is.

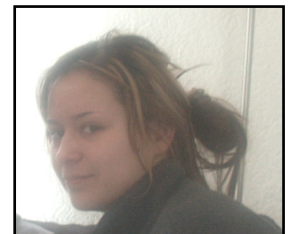

Foto 2: dochter Johanna

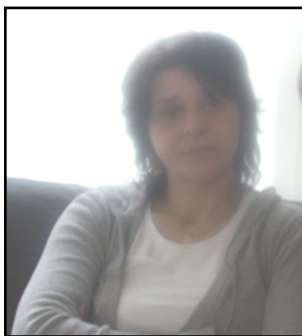
10. <http://www.vijfeeuwenmigratie.nl/land/Kroati%C3%AB/volledi-ge-tekst>

11. <http://nl.wikipedia.org/wiki/Servo-Kroatisch>

12. Nortier, J., (2009) Nederlands meertalenland. Feiten perspectieven en meningen over meertaligheid. Aksant, Amsterdam.

Dat harde werken heeft ze niet van een vreemde. Ook haar moeder zette zich direct 100% in om zich de taal eigen te maken. Ze volgde in Bellingwolde een cursus Nederlands, waarmee ze de basis woordenschat en grammatica van het Nederlands leerde. Hierdoor kon ze zich wat beter redden in het dagelijks leven. Maar Miloika ging verder, ze volgde vier jaar lang NT2-lessen en behaalde het staatsexamen Nederlands. Ze heeft naar eigen zeggen zich de taal in die periode het meest eigen gemaakt.

Foto 3: Miloika

Ze is dan ook erg dankbaar dat ze van zulke faciliteiten gebruik heeft kunnen maken. Zonder het bijwonen van de lessen was het volgens haar erg lastig geweest om Nederlands te leren. “Het contact met de mensen, zoals in een winkel, heeft mij wel geholpen om mijn op school geleerde kennis verder uit te

breiden. Maar het zou een ramp zijn als ik het zonder school had moeten doen!”. Miloika vertelt vervolgens nog over kennissen van haar die het wel zonder school hebben gedaan. Zij spreken nu nog steeds niet goed Nederlands omdat ze de taal eigenlijk verkeerd krijgen aangeleerd van de Nederlanders. “Heel veel Nederlanders spreken zelf namelijk niet goed Nederlands”. Haar dochter weet direct met een voorbeeld te komen: “Heel veel mensen zeggen ‘stof gezogen’, terwijl het gewoon ‘gestofzuigd’ is!”, zegt ze zeer verontwaardigd.

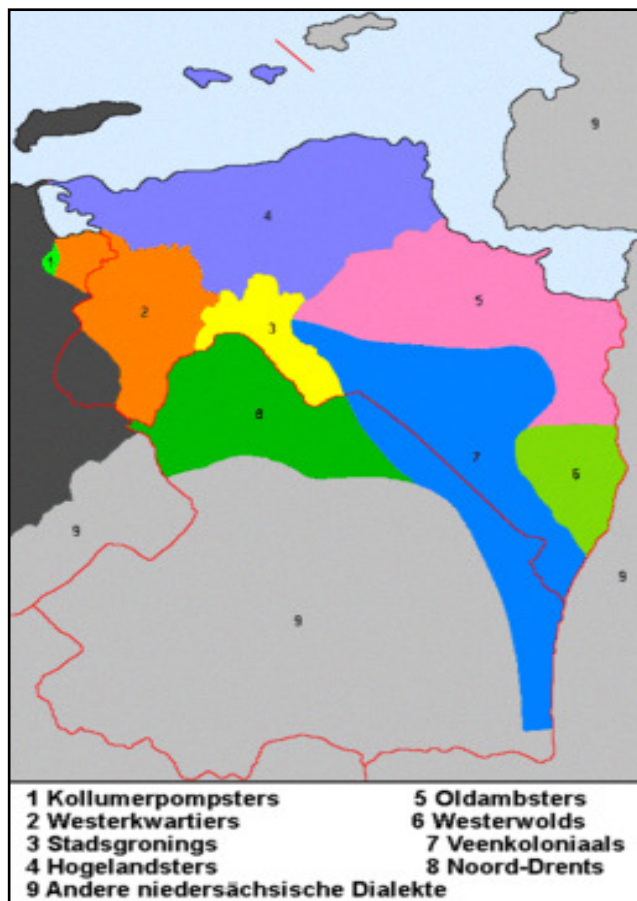
Een thuistaal & een schooltaal

Thuis spreekt de familie altijd de moedertaal. Dit is niet uit praktische redenen, omdat het gewoonweg gemakkelijker is, maar als noodzaak om de familiebanden in stand te kunnen houden. Het gezin gaat namelijk elk jaar voor ongeveer een maand op familiebezoek in Kroatië. Om daar te kunnen communiceren met de familieleden die niet naar Nederland zijn vertrokken, is het zaak dat de kinderen allemaal het Servo-Kroatisch goed beheersen. Dit is echter voor de twee zoontjes van Miloika en Derjerk niet de moedertaal. Johanna vertelt dan ook dat haar broertje van 10 het Servo-Kroatisch niet erg goed beheerst: “Hij werd vorig jaar op vakantie door leeftijdsgenootjes vaak uitgelachen, omdat hij erg veel fouten maakte”. De keuze van de ouders om thuis de kinderen alleen de moedertaal aan te bieden, terwijl op school het Nederlands wordt aangeboden is er een natuurlijke scheiding van de twee talen ontstaan. Deze strategie staat bekend als de ‘one-situation-one-language strategy’ en vergemakkelijkt de tweede taalverwerving¹².

“Hij werd vorig jaar op vakantie door leeftijdsgenootjes vaak uitgelachen, omdat hij erg veel fouten maakte in het Servo-Kroatisch.”

Het Groningse dialect

Het Gronings is een verzamelnaam voor een aantal variëteiten van de streektaal Nedersaksisch die in en rond de provincie Groningen gesproken worden¹³. Samen met de variëteiten uit Oost-Friesland vormt het Gronings een opvallende subgroep binnen het Nedersaksische dialectcontinuüm. De streektaal heeft namelijk een typisch eigen accent en woordenschat. Ook het Gronings is weer onder te verdelen in subdialecten, die niet erg veel van elkaar verschillen. Het gaat om de volgende vijf subdialecten: het Westerkwartiers, het Hoogelandsters, het Oldambtsters, het Knoalsters (Veenkoloniaals) en het Stadsgronings¹⁴. Het Gronings dat in de gemeente Pekela wordt gesproken wordt voornamelijk tot het Knoalsters gerekend. De regionale radiozender van Groningen, Radio Noord, heeft een onderzoek uitgevoerd waaruit blijkt dat ongeveer 65% van de Groningers het Gronings kan spreken en schrijven. Daarnaast kan 30% het dialect wel verstaan, maar niet spreken. Het aantal sprekers ligt ongeveer rond de 557.951, waarmee het Gronings één van de grootste dialecten van Nederland is¹³.

Afbeelding 3: Het Gronings taalgebied. ¹³

¹³

http://nl.wikipedia.org/wiki/Gronings#cite_note-0

¹⁴

http://taal.phileon.nl/nds_gronings.php

Het verkeerd vervoegen van de werkwoorden, waarvan dochter Johanna een algemeen voorbeeld noemde, of het verkeerd gebruiken van voorzetsels en lidwoorden komt bij Groningers veel voor. Het gaat daarbij om woordgebruik, uitdrukkingen en zinsconstructies die in het Gronings correct zijn, maar in het Nederlands zeer ongebruikelijk of zelfs incorrect. We noemen dit Gronings Nederlands of ook wel Groningisme, net als anglicisme, germanisme etcetera¹³. Een typisch voorbeeld daarvan is de volgende zin: “Je doet me daar geen knup om toe.”, waarin ‘me’ op een voor het Nederlands ongebruikelijke plaats wordt gezet, ‘knup’ de letterlijke Groningse vertaling is van ‘knoop’ en de uitdrukking ‘ergens om toe doen’ niet correct is in het Nederlands. In het Nederlands zijn dus drie zaken aan deze zin zeer opmerkelijk of zelfs foutief, terwijl het in het Gronings alles behalve incorrect is.

Het constateren van dialect

Miloika en Johanna leerden beiden alleen het ABN op school. Mijn vraag aan hen was dan ook wanneer ze zich realiseerden dat er ook een variant daarvan, als dialect in hun omgeving werd gesproken. Dit was voor beiden een lastige vraag, omdat het inmiddels voor hun heel gewoon is. Maar na even goed te graven in hun herinneringen, waren ze het erover eens dat het eigenlijk zeer geleidelijk was gegaan. Eerst constateerden ze dat sommige mensen in hun omgeving soms iets zeiden wat ze niet goed konden verstaan. Ze wisten toen dat het afweek van de taal die zij op school hadden geleerd, maar ze konden het nog niet echt plaatsen. Ze namen het fenomeen aan als iets dat ‘gewoon’ was in Nederland, maar niet voor hen was weggelegd en negeerden het. Pas later kwamen ze erachter dat wat ze hadden gehoord, kon worden geclassificeerd als Gronings.

Problemen & verwarring?

Omdat ze Nederlands op school geleerd hadden en ze zich daarmee in het dagelijkse leven konden redden, hebben ze nooit veel tijd besteed aan het dialect. Veel verwarring is er dan ook niet ontstaan. Wanneer ze niet begrepen wat er werd gezegd, wisten ze dat er iets in het Gronings werd gezegd. Op een gegeven moment beheersten ze het Nederlands zo goed, dat ze ervan overtuigd waren dat het niet kon liggen aan hun gebrek aan kennis van de Nederlandse taal. Wanneer ze dus iets niet konden verstaan, gaven ze beleefd aan geen Gronings te verstaan en vroegen ze om een herhaling in het Nederlands. Daarmee was het probleem opgelost.

Miloika benadrukt daarbij nogmaals het belang van het leren van de Nederlandse taal op een school en niet gewoonweg op

straat. Wanneer ze namelijk geen Nederlands op school zou hebben geleerd, verwacht ze dat ze problemen zou hebben gehad met het onderscheiden van het Nederlands van het Gronings. Dit zou volgens haar veel verwarring opgeleverd hebben wat het leren van het Nederlands zou hebben bemoeilijkt. Daarnaast zou er ook al gauw sprake zijn van het spreken van een mengelmoes van de taal en het dialect.

Verstaan en/of spreken?

“Als grapje zeg ik tegen vriendinnen soms iets in het Gronings. Nou ja, Gronings? Niet echt. Het klinkt nergens naar eigenlijk!”

Zowel moeder als dochter geven aan dat ze het Gronings nu vrijwel altijd kunnen verstaan. Johanna voegt daaraan toe dat er wel momenten zijn dat ze geen moeite doet om het te verstaan; “wanneer mensen onderling enorm plat praten, luister ik gewoon niet meer.. dwaal ik af”. Ook kan ze zich nog wel veel momenten herinneren dat ze het Gronings nog niet goed kon verstaan en vaak heeft moeten vragen om een herhaling in het Nederlands. Toch heeft ze zich daarbij nooit een uitzondering gevoeld. Ondanks dat veel autochtone kinderen van haar leeftijd het Gronings beheersen, kent ze ook wel leeftijdsgenootjes die dat niet kunnen en dus bijvoorbeeld in de winkels dezelfde vraag stellen. Verder in het gesprek oppert haar moeder dat haar dochter ook Gronings spreekt. Johanna speelt hier gelijk op in en legt uit dat wat ze spreekt niet echt Gronings is: “Als grapje zeg ik tegen vriendinnen soms iets in het Gronings. Nou ja, Gronings? Niet echt. Het klinkt nergens naar eigenlijk!”.

Johanna herkent zich wel in sommige kenmerken van het Gronings Nederlands. Zo zegt ze: “Ik kap vaak de ‘-en’ aan het einde van een werkwoord af”. Ze heeft dus wel degelijk een Gronings accent, maar ze ziet het gewoon als Nederlands. Ze staat er eigenlijk ook helemaal niet bij stil dat er hier Gronings wordt gesproken. Wat ze geleerd heeft is gewoon de Nederlandse taal. Dat het nou toevallig met een Gronings accent is omdat zij de taal in het Noorden heeft geleerd, is iets waar ze vóór dit interview nog nooit over na had gedacht.

Miloika staat er wel iets meer bij stil en dan vooral bij de ‘fouten’ die de Groningers maken. Zoals hierboven al is uitgelegd bestaat het Gronings Nederlands uit een mengelmoes van het dialect en de Nederlandse taal, waarbij er zinsconstructies, woorden en grammaticale uitdrukkingen worden gebruikt die in het Nederlands zeer opmerkelijk of foutief zijn, maar in het Gronings geheel correct. Miloika doelt met fouten dan ook specifiek op dit Gronings Nederlands dat door de Groningers wordt gesproken. Elke Groninger heeft net zoals Miloika de Nederlandse taal geleerd, maar zij is hier als volwassene die een vreemde taal leert bewuster mee bezig geweest. Doordat deze vreemde taalverwerving bewuster plaatsvindt met andere ander bewuste aandacht voor de grammatica, ontdekken anderstaligen soms eerder fouten dan moedertaalsprekers. Miloika geeft aan dat ze totaal niet arrogant wil doen, want zo goed spreekt ze de Nederlandse

taal nou ook nog niet. Maar ze ontdekt vaak veel fouten in de zinnen van de Groningers, die andere Groningers geheel niet opmerken. Ze zegt dan ook zeer voorzichtig, zonder arrogantie uit te willen stralen: "Ik denk eigenlijk dat mijn Nederlandse grammatica beter is dan die van sommige Groningers".

Mening over het dialect

Tot slot was ik erg benieuwd naar de mening van de familie Skalušević over het dialect. Toen ik vroeg of ze liever hadden gehad dat hier geen dialect werd gesproken, was het antwoord eenduidig; "Nee". Zowel moeder als dochter heeft er totaal geen problemen mee dat het Gronings hier nog zo veelvuldig wordt gesproken. Ze zijn eigenlijk ook niks anders gewend: "het hoort er gewoonweg bij". Omdat iedereen zich wel aanpast wanneer ze erom vragen, ondervinden ze ook geen problemen ervan. Het lijkt erop dat hun mening vrij positief is gestemd, maar wanneer ik aan Miloika de vraag stel of ze er ooit aan heeft gedacht om haar kinderen ook het Gronings te leren, blijkt dat dat niet geheel waar is. Ze beantwoordt de vraag namelijk direct, zonder enige twijfel met een 'nee' en voegt er vervolgens aan toe: "Sorry, maar ik vind het Gronings geen taal. Ik vind het vreselijk!".

